

VALENȚE FORMATIVE ALE JOCULUI ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII COPILULUI PREȘCOLAR

*Hîrțan Ana, profesor învățământ preșcolar, grad didactic I
Colegiul Tehnologic „Spiru Haret”, Piatra Neamț, România
doctorandă, UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Haheu-Munteanu Efrosinia, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU:371.382:373.2

Abstract

The game is considered from the great pedagogically the most appropriate way to teach children everything. Thus we can say that the game is a first and fundamental source of the development of the human personality, of the sides of the human personality: temperament, skills, character, creativity, because it contributes to the enrichment of knowledge about the world and life. The most effective strategy, specific to preschool pedagogy, to model the children's personality, is the game, organized at all times of the day, and in all classes of activities within the kindergarten. So, the teacher's mission is not easy to accomplish: through the game we form and model creativity, temperaments, aptitudes, characters.

Key-words: game, education, the work, personality.

Nicio altă activitate nu are atâta răsunet în sufletul copilului, ca jocul. Competențele viitorului om mare, de mai târziu, trebuie formate și dezvoltate încă din preșcolaritate, iar fiecare activitate trebuie să fie o reușită, să aducă de fiecare dată lucruri noi și interesante pentru cel ce învață, astfel încât, în urma fiecărei activități, personalitatea copilului să cunoască modificări și transformări pozitive.

Educatorul nu este cel care doar predă, ci este cel care conduce activitatea copilului. Altfel spus, educatorul este cel care îl ajută, îl îndrumă, îl sfătuiește pe copil ce și cum, cât să învețe. Educatorul este acela care știe cât de mult poate să obosească copilul în activitatea sa de învățare, așa încât găsește momentul oportun pentru a interveni cu un moment de relaxare activă, un moment în care copilul să se simtă în largul său, fără constrângeri, dar, cu toate acestea, să continue învățarea.

Din practica școlară s-a putut constata că jocul oferă copilului cadrul adecvat pentru o acțiune independentă. El îndeplinește importante funcții cognitive, stimulând capacitățile mentale accesate în învățare, mai ales atunci când este bine utilizat și dirijat. Dar jocul didactic nu poate fi exclusiv utilizat în activitățile de predare, învățare, ci, cu succes este aplicat și atunci când desfășurăm o activitate de evaluare, verificare sau consolidare a unor cunoștințe, priceperi. Jocul didactic îndeplinește roluri atât în domeniul instructiv, cât și în cel formativ-educativ.

În planul instructiv, jocul didactic favorizează asimilarea de cunoștințe, priceperi, deprinderi, tehnici și operații de lucru cu informațiile acumulate. Privit din această perspectivă, jocul didactic reprezintă o cale de acces spre cunoașterea comportamentelor umane, implicit a personalității.

Privit din perspectiva formativ-educativă, jocul didactic contribuie la formarea și perfecționarea trăsăturilor de personalitate. Prin intermediul jocului, copilului nu i se dezvoltă doar gândirea, memoria, imaginația și limbajul, ci și sfera afectiv motivațională, punându-l în situația de confruntare cu sine și cu ceilalți, luându-și, astfel, în stăpânire propriul eu.

În condițiile în care se accentuează tot mai mult caracterul formativ al procesului de învățământ, didactica modernă promovează, printre altele, și ideea potrivit căreia sarcina fundamentală a educatorului este de a crea condițiile necesare care să determine o învățare

eficientă pentru fiecare copil, deci activitatea de învățare organizată de educator ar trebui să utilizeze cu preponderență metode și procedee active, care antrenează toți copiii, după posibilitățile lor, în însușirea cunoștințelor, dezvoltarea capacităților și aptitudinilor lor, pentru asigurarea succesului școlar.

Jocul este o activitate care-și găsește motivația și împlinirea în sine însuși. Spre deosebire de muncă, jocul nu-și propune să obțină bunuri materiale sau spirituale, iar spre deosebire de învățatură, nu-și propune în mod expres obținerea de noi cunoștințe. Jocul este activitatea definitorie pentru copil, dar să nu uităm că jocul este prezent și la adulți, ce-i drept cu frecvență mai mică și semnificație diferită.

Elementele de joc încorporate în procesul instructiv sunt de mare importanță, mai ales în prima fază a învățării, în care interesul obiectiv este minim. Deși jocul este puntea de legătură a școlii cu viața, activitate ce-i permite copilului să se manifeste conform naturii sale, să treacă pe nesimțite la munca serioasă.

„Oare școala ideală nu tinde să transforme într-un joc serios toate eforturile creatoare ale copilului?” [8, p. 17].

Jocul este „una din principalele metode active, atractive, extrem de eficiente în munca instructiv-educativă cu preșcolarii care imprimă un caracter mai viu și mai atrăgător activității școlare” [1, p. 167].

Educatorul este cel care conduce pașii copilului spre cunoaștere și afirmare. Pe acest drum al pregătirii pentru viață, din bogăția de mijloace și procedee care stau la îndemâna educatorului, jocul este o componentă de care trebuie să se țină seama. Prin joc, copilul învață, se formează pentru el.

Jocul didactic va fi folosit cu multă chibzuință, spre a nu transforma activitatea de instruire într-o performanță de joc și a diminua sau anula cerințele de ordin cognitiv.

Sub raport psihologic, orice tip de joc constituie o îmbinare a componentelor intelectuale cu cele afectiv-motivaționale. Jocul didactic face ca preșcolarul să învețe cu plăcere să devină interesat față de activitatea ce se desfășoară în capacitățile lor, cu multă siguranță și tenacitate în răspunsurile lor. Educatorul nu trebuie să fie un șef, ci un animator, pentru că atenția obținută prin constrângere poate avea efecte secundare. Prin intermediul jocului copilul vine în contact cu alții, se obișnuiește să țină seama de punctul de vedere al altora, să iasă din egocentrismul său original, ținând cont că jocul este o activitate în grup. Prin el se formează așa-zis spiritul de echipă prin faptul că fiecare ține cont de celălalt.

Întrebându-ne „de ce se joacă?”, „cum se joacă?”, „ce își rezolvă?”, prin intermediul jocului vom constata următoarele aspecte:

- în primul rând, că jocul răspunde nevoii de libertate spirituală și de mișcare a copilului;
- în al doilea rând, permite copilului angajarea sa pe măsură în acțiune, participarea de bună voie, exact când dorește și cum dorește acesta să se joace, căci nimeni nu este pedepsit, nici recompensat, numai pentru că se joacă;
- în al treilea rând, starea de joacă redă încrederea copilului pe măsură, oferindu-i siguranța necesară, liniștea și satisfacția de a găsi în afara pericolului de a rata vreo acțiune importantă, așa cum îi pretinde procesul de muncă sau efectuarea sarcinilor școlare;
- în al patrulea rând, activitatea de joc generează importante compensații psihice în viața copilului, între ceva real și dorit cu ceea ce își reprezintă numai imaginar, închipuit și, deci, în mod ludic, obținut.

De aceea, în timpul jocului, copilul așteaptă aprobarea celor din jur, încurajarea și îndemnul educatorului, astfel, elogiați, reușesc să obțină rezultate bune, chiar copiii mai slab dotați, crescându-le performanțele. Desfășurat într-un climat educațional cu deschideri largi noului, organizat pe grupe de copii, jocul didactic poate constitui o metodă de stimulare a creativității, ca formațiune complexă de personalitate

„Despre un copil nu se poate spune că el crește și atât; trebuie să spunem că el se dezvoltă prin joc”, pune în acțiune posibilitățile care decurg din structura sa particulară, traduce în fapte potențele virtuale care apar succesiv la suprafața ființei sale, le asimilează, le dezvoltă, le îmbină și le complică, își coordonează ființa și îi dă rigoare [2, p. 16].

Privit astfel, jocul nu apare ca o joacă, ci ca o modalitate ingenioasă de stimulare a activității de învățare, contribuind la un tezaur de resurse formativ-educative deosebit de valoros pentru evoluția sa psihointelectuală.

Ursula Șchiopu afirmă că: „Jocul creează utilități sociale, doar prin faptul că stimulează tonusul, antrenarea și participarea omului. La acestea se adaugă faptul că antrenarea psihomotorie foarte activă ce are loc în joc contribuie la dezvoltarea psihică în mod intensiv, fapt ce face ca până la urmă să se pună în evidență funcțiile formative și sociale ale jocului” [7, p. 134].

Eduard Claparede consideră jocul drept un exercițiu pregătitor pentru viața de adult, căci prin joc copilul reușește să-și exercite funcțiile motrice și mintale prin intermediul unor activități similare cu cele ale adultului, deși el nu are de unde să cunoască natura nevoilor adultului.

„Jocul – spune Claparede – este cea mai bună introducere în arta de a munci” [3, p. 134].

Dacă în joc realizarea este imediată, în muncă, este mai îndepărtată, deoarece, prin muncă, realizarea dorinței este subordonată unor exigențe cu așteptări și intervenții nu întotdeauna plăcute. El a făcut această deosebire între muncă și joc doar teoretic, căci practic n-a fost posibil să demonstreze, însă a pledat pentru transformarea jocului în muncă. Considera că școala trebuie să aibă ca funcție generală prelungirea copilăriei.

„Toate metodele active de educație a copiilor mici cer să li se furnizeze acestora un material corespunzător pentru ca, jucându-se, ei să reușescă să asimileze realitățile intelectuale care, fără acesta, rămân exterioare inteligenței copilului” [6, p. 139].

Jocul, așa cum îl compară Makarenko, ocupă la copil același loc pe care-l ocupă munca la adulți, constituind astfel o pregătire indirectă pentru viață. Trebuie avut în vedere și deosebirile dintre aceste două forme de activitate umană. Dacă prin muncă, omul adult contribuie prin ceea ce produce, la sporirea valorilor materiale și culturale ale societății, prin joc copilul se apropie doar de muncă, desprinzându-se doar cu ordinea, disciplina, cu satisfacția reușitei prin efort propriu, aceasta stimulându-i independența în gândire și acțiune, creativitatea, spiritul de colaborare și întraajutorare.

Jocul este descărcarea energiei de încredere, pregătire pentru cerințele vieții. „Este o acțiune sau o activitate efectuată de bună voie înăuntrul unor anumite limite stabilite, de timp și de spațiu și după reguli acceptate de bună voie, dar absolut obligatorii, având scopul în sine însăși și fiind însoțit de un sentiment de încordare și de bucurie, și de ideea că este altfel decât viața obișnuită” [4, p. 70].

La nivelul vârstei de 4-7 ani, jocul dobândește o nouă funcție, aceea de consolidare și verificare a cunoștințelor, deprinderilor și priceperilor și în același timp constituie un mijloc eficient de verificare pentru cadrul didactic.

Copiii au nevoie de acordul deplin de a se juca liber, de a experimenta intens noile lor achiziții. Scopul ultim al jocului practicat la vârsta preșcolară este acela de a crea copilului un sentiment de împlinire, de realizare, de dobândire a unor competențe în organizarea și direcționarea activității.

Părinții sau educatorii care nu stimulează și nu susțin de o manieră pozitivă demersurile ludice ale copilului, îi pot crea acestuia un sentiment de vinovăție și de intruziune în lumea plină de miraje a oamenilor mari.

Groos numește, pe bună dreptate, jocul copiilor „un act de dezvoltare personală neintenționat” [5, p. 36].

BIBLIOGRAFIE

1. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: EDP, 1967.
2. CHATEAU, J. *Copilul și joaca*. Ediția a II-a. Timișoara, EDP, 1967.
3. EDUARD CLAPAREDE. *L'ecole sur mesure*. Ed. II. Paris, 1920.
4. HUIZINGA, J. *Homo ludens*. București: Ed. Univers, 1977.
5. PÂSLARU, G. C.; CAZACU, O. *Instruire și educație modernă în învățământul preșcolar contemporan*. Bacău: Ed. Grafic, 2005.
6. PIAGET, J. *Psihologie și pedagogie*. București: EDP, 1972.
7. ȘCHIOPU, U. *Probleme psihologice ale jocului și distracțiilor*. București: EDP, 1970.
8. TEODORA, D. *Individualitate și educație*. București: EDP, 1974.

ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR SOCIALE LA PREȘCOLARI

*Bruja Carmen-Vasilica, profesor învățământ preșcolar,
Școala Gimnazială Frumoasa, jud. Bacău, România
doctorandă UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Haheu- Munteanu Efrasinia, dr., conf. univ.
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.2.035

Abstract

Improving social relationships requires creating an atmosphere that triggers positive feelings for the child and the desire to comply with the rules of social coexistence. If the relationships with other children or adults will be accompanied by emotional feelings, there is the internalization of impressions, so their fixation in consciousness. The child respects norms, moral rules, assumes social roles motivated, at the beginning, more from the outside by the authority exercised over him, and as he grows, the motivation is internalized.

The greatest share in the child's activity has the game because it is specific to childhood and is the most natural and pleasant way in which preschoolers can acquire knowledge and skills, can assimilate types of behaviors, etc.

The teacher must research, organize systematic and methodical activities, apply new solutions to concrete practical circumstances, formulate hypotheses and to check them and make use of new ways of working with students.

Key-words: social relations, moral rules, social roles, social skills, improvement program